

ເຂົ້າໃຈຄວາມຫຼາກຫຼາຍທາງຊີວະພາບຂອງຊຸມຊົນ
ຜ່ານເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນ

- ກິດຈະກຳສິ່ງແວດລ້ອມສຶກສາໃນປະເທດໄທ ແລະ ລາວ -

ເອກະສານແນະນຳໂຄງການໂດຍສັງເຂບ
ແມ່ຂອງວັອດຊ (Mekong Watch)

ກໍລະກົດ 2018

ບົດນຳ: ທີ່ມາໂຄງການ

ອົງການແມ່ຂອງວັອທຊ ມີວິໄສທັດຢາກເຫັນພູມມິພາກແມ່ນ້ຳຂອງເປັນບ່ອນທີ່ “ທຸກຄົນໃຊ້ຊີວິດຢ່າງມີຄວາມສຸກກັບສິ່ງແວດລ້ອມທຳມະຊາດ ແລະ ດຳລົງວິຖີຊີວິດເທິງຖານຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງສິ່ງແວດລ້ອມ ໂດຍບໍ່ຕົກເປັນເຍື່ອຂອງການພັດທະນາທີ່ສົ່ງຜົນກະທົບທຳລາຍລ້າງ” [1]

ແຕ່ສະຖານະການທຸກມື້ນີ້ພັດເປັນໄປໃນທາງກົງກັນຂ້າມ ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງພູມມິພາກນີ້ກຳລັງຊຸດໂຊມລົງຢ່າງໄວວາ ເຂື່ອນຜະລິດໄຟຟ້າພະລັງນ້ຳຈຳນວນຫຼາຍຖືກສ້າງເພື່ອສະກັດກັ້ນແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ແມ່ນ້ຳສາຂາ ຜົນປ່າຈຳນວນຫຼາຍຖືກແທນທີ່ດ້ວຍການປູກພືດແບບອຸດສະຫະກຳຂະໜາດໃຫຍ່ ທີ່ດິນຈຳນວນຫຼາຍກຳລັງຖືກປ່ຽນໃຫ້ເປັນເຂດເສດຖະກິດອຸດສະຫະກຳ ແລະ ພື້ນທີ່ຊຸດຄົ້ນເອົາຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແນວທາງການພັດທະນາທີ່ທຳລາຍລ້າງນີ້ ເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນໃຊ້ຊີວິດຢ່າງຍືນຍົງໄດ້ຍາກຂຶ້ນເລື້ອຍໆ.

ເຮົາຈຶ່ງໄດ້ພະຍາຍາມທ້າທາຍກະແສທີ່ເປັນຢູ່ ໃນສອງດ້ານຄື: ດ້ານທຳອິດ ເຮົາວິເຄາະການພັດທະນາທີ່ທຳລາຍລ້າງເພື່ອສ້າງຂໍ້ຖືກຖຽງວ່າ ມັນບໍ່ເປັນໄປຕາມມາດຕະຖານການຄຸ້ມຄອງປະຊາຊົນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ (safeguard Standards) ເຊິ່ງຕໍ່ຍອດມາຈາກປະສົບການການພັດທະນາໃນພາກພື້ນແລະສາກົນ ພ້ອມກັບສະເໜີໃຫ້ມີການທົບທວນ ແລະ ບັບທິດທາງໂຄງການຈຳນວນໜຶ່ງ ເພື່ອໃຫ້ໝັ້ນໃຈວ່າໂຄງການເຫຼົ່ານັ້ນຈະບໍ່ສ້າງຜົນຮ້າຍຕໍ່ປະຊາຊົນ ແລະ ທຳມະຊາດຂອງແມ່ນ້ຳຂອງ, ນອກຈາກນີ້ ເຮົາຍັງຊຸກຍູ້ການປັບປຸງມາດຕະຖານແລະຂະບວນການປົກປ້ອງປະຊາຊົນແລະສິ່ງແວດລ້ອມ ທີ່ອ່ອນແອຫຼືບໍ່ທັນຕໍ່ສະພາບການແລ້ວ.

ດ້ານທີສອງ ເຮົາພະຍາຍາມສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນ ວ່າວິຖີຊີວິດຂອງປະຊາຊົນທ້ອງຖິ່ນຝັງຮາກເລິກພຽງໃດໃນທຳມະຊາດຂອງແມ່ນ້ຳຂອງ ເພາະຖ້າເຮົາບໍ່ເຂົ້າໃຈບໍ່ຮູ້ບົດເຫຼົ່ານີ້ ກໍ່ຍາກທີ່ຈະທີ່ຈະມີສະຕິຮັບຮູ້ວ່າ ການພັດທະນາອາດຈະສົ່ງຜົນກະທົບຢ່າງໃດຕໍ່ປະຊາຊົນ ທັງໃນທາງລົບແລະທາງບວກ. ສຳຄັນທີ່ສຸດ ຊີວິດຂອງປະຊາຊົນໃນພູມມິພາກນີ້ກ່ຽວພັນກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ບໍ່ພຽງສະເພາະໃນມິຕິທາງເສດຖະກິດແລະສິ່ງທີ່ຈັບຕ້ອງໄດ້ ແຕ່ຍັງເຊື່ອມໂຍງເລິກລົງໄປໃນວິຖີທີ່ປະຊາຊົນໃຊ້ຊີວິດຢ່າງສະບາຍກາຍແລະໃຈ ມີຄວາມໄວ້ເນື້ອເຊື່ອໃຈແລະພາກພູມໃຈ, ເຫຼົ່ານີ້ເປັນຜົນຈາກການປະຕິສຳພັນກັບສະພາບແວດລ້ອມ ຜ່ານກິດຈະກຳທາງເສດຖະກິດ ສັງຄົມ ວັດທະນະທຳ ຈິດວິນຍານ ແລະກິດຈະກຳໃນດ້ານອື່ນໆ ມາເປັນເວລາເທິງນານ, ຄວາມເຊື່ອມໂຍງລະຫວ່າງຊີວິດແລະສິ່ງແວດລ້ອມເຫຼົ່ານີ້ເປັນສິ່ງທີ່ເບິ່ງເຫັນໄດ້ຍາກ ແລະ ມັກຖືກປະເມີນຄຸນຄ່າຕ່ຳເກີນຈິງ ຫຼືຖືກລະເລີຍ ທັງທີ່ມີຄວາມອ່ອນໄຫວຕໍ່ໄພຈາກການພັດທະນາ ແລະ ບໍ່ສາມາດແທນທີ່ຫຼືຊົດເຊີຍໄດ້ໂດຍງ່າຍ.

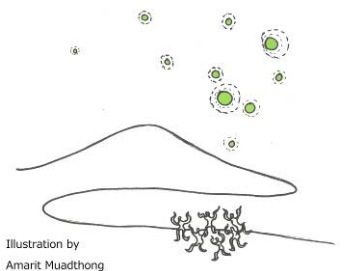

Illustration by Amarit Muadthong

ຈຸດເລີ່ມຕົ້ນຂອງ ໂຄງການໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນເພື່ອການສຶກສາສິ່ງແວດລ້ອມ ນີ້ຄືໃນປີ 2014 ເມື່ອພວກເຮົາໄດ້ລົງພື້ນທີ່ຊຸມຊົນໃນປະເທດກຳປູເຈຍ ລາວ ແລະ ໄທ ເພື່ອຂໍໃຫ້ຊາວບ້ານເລົ່າປະສົບການຂອງເຂົາເຈົ້າທີ່ສຳພັນກັບສິ່ງແວດລ້ອມແມ່ນ້ຳຂອງ ພວກເຮົາຈຶ່ງເຫັນວ່າເລື່ອງລາວຂອງເຂົາເຈົ້າເຫຼົ່ານັ້ນເປັນປະຕູໄປສູ່ຄວາມ

ເຂົ້າໃຈ ວ່າວິຖີຊີວິດຂອງປະຊາຊົນທ້ອງຖິ່ນເຊື່ອມໂຍງກັບສິ່ງແວດລ້ອມທາງທຳມະຊາດແບບໃດ ໃນບາງເລື່ອງເລົ່າ ຊາວບ້ານອະທິບາຍວ່າຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາກໍ່ຮ່າງສ້າງຂຶ້ນມາແນວໃດ ແລະເລົ່າເຖິງທີ່ມາການຕັ້ງຊື່ສະຖານທີ່ບາງ ແຫ່ງໃນຊຸມຊົນເຊິ່ງສອດຄ່ອງກັບສະພາບແວດລ້ອມ ໃນບາງເລື່ອງເລົ່າ ພຶດ ສັດ ຫຼືແມ່ນແຕ່ແຮ່ທາດ ມີພຶດຕິກຳຄື ມະນຸດ ແລະສື່ສານກັບມະນຸດໃນລະດັບທີ່ເທົ່າທຽມກັນ ແລະໃນບາງເລື່ອງເລົ່າ ຊາວບ້ານພະຍາຍາມສົ່ງຜ່ານພູມ ບັນຍາການໃຊ້ຊີວິດຢ່າງກົມກຽວກັບທຳມະຊາດຂອງແມ່ນ້ຳຂອງໄປໃຫ້ລູກຫຼານຂອງພວກເຂົາ.

ຕັ້ງແຕ່ປາຍປີ 2016 ພວກເຮົາໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນໂດຍຄົນໃນຊຸມຊົນ ເພື່ອຈັດການສຶກສາດ້ານ ສິ່ງແວດລ້ອມໃຫ້ກັບເດັກນ້ອຍໃນຊົນນະບົດຂອງປະເທດລາວ ແລະ ໄທ ພວກເຮົາໄດ້ຈັດປະຊຸມປະຕິບັດການໃນ ໂຮງຮຽນແລະຊຸມຊົນ ເພື່ອແນວທາງໃຫ້ເດັກນ້ອຍ (ແລະຜູ້ໃຫຍ່) ເກັບບັນທຶກເລື່ອງເລົ່າຈາກຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ໃນຊຸມຊົນ ຮຽນຮູ້ຈາກເລື່ອງເຫຼົ່ານັ້ນ ແລະແປງເລື່ອງທີ່ຟັງມາໃຫ້ເປັນສື່ທີ່ແບ່ງປັນໃຫ້ຄົນອື່ນສາມາດອ່ານໄດ້ ຈາກນັ້ນເຮົາໄດ້ຈັດ ພິມເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນພ້ອມຄຳອະທິບາຍປະກອບວ່າຈະໃຊ້ປະໂຫຍດເລື່ອງເລົ່າເຫຼົ່ານີ້ ເປັນວັດຖຸດິບການຮຽນຮູ້ໄດ້ ແນວໃດແດ່ ໃນຮູບແບບປຶ້ມອ່ານແລະສື່ວິດີໂອ ເປັນຕົ້ນ.

ເອກະສານສະຫຼຸບໂຄງການໂດຍສັງເຂບສະບັບນີ້ ນຳສະເໜີພາບລວມແລະຜົນຜະລິດຂອງໂຄງການ ທີ່ ສະຫຼຸບເນື້ອໃນໃຈຄວາມແລ້ວ ລວມເຖິງລາຍງານສະຫຼຸບການຈັດກິດຈະກຳຂອງພວກເຮົາໃນປະເທດໄທ ແລະ ລາວ ເພື່ອໃຫ້ເຫັນພາບວ່າເຮົາຈັດປະຊຸມປະຕິບັດການເພື່ອການສຶກສາດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມໃນຊຸມຊົນແນວໃດ ນອກຈາກນີ້ ຍັງມີຕົວຢ່າງເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນຈາກແຕ່ລະປະເທດ ແລະ ບົດວິເຄາະເລື່ອງເລົ່ານັ້ນ ເຊິ່ງບົດວິເຄາະທີ່ນຳສະເໜີນີ້ ເປັນພຽງຕົວຢ່າງແນວທາງໃນການຕີຄວາມຫຼືທຳຄວາມເຂົ້າໃຈເລື່ອງທີ່ຍົກມາ ໂດຍບໍ່ແມ່ນມຸມມອງທີ່ຕາຍໂຕ ຫຼື 'ຖືກຕ້ອງ' ພຽງໜຶ່ງດຽວ ເພາະພວກເຮົາເຊື່ອວ່າ ຄຸນຄ່າໜຶ່ງຂອງເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນທີ່ຄົນທ້ອງຖິ່ນເປັນຜູ້ເລົ່າ ຄືຄວາມ ທີ່ມັນສາມາດກະຕຸ້ນການໃຊ້ຄວາມຄິດແລະຈິນຕະນາການຂອງຜູ້ຟັງຫຼືຜູ້ອ່ານ ດ້ວຍການເປີດກວ້າງຕໍ່ການຕີຄວາມທີ່ ຫຼາກຫຼາຍ ເຊັ່ນດຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມແລະສັງຄົມ ຄວາມຫຼາກຫຼາຍຄືອົງປະກອບທີ່ເຮັດໃຫ້ເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນສືບ ທອດແລະດຳລົງມາໄດ້ຢ່າງຍືນຍົງ.

ຕົວຢ່າງທີ 1: ເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນຈາກປະເທດໄທ

ຊື່ເລື່ອງ: ພະຍາເຂົ້າກ່າ

ຜູ້ເລົ່າ: ທ້າວ ວັນນາ ທອງນ້ອຍ (ພາສາລາວອີສານ), ບ້ານກຳແມດ, ອຳເພີກຸດຊຸມ ຈັງຫວັດຢະໂສທອນ

ໃນການປ້ອນເຂົ້າເດັກອ່ອນ ບັນດາແມ່ງຄົນອີສານ ຈະຫຍ້າເຂົ້າໜຽວທີ່ໜຶ່ງສຸກແລ້ວໃຫ້ລະອຽດ ກ່ອນທີ່ຈະທໍ່ ໃບຕອງແລ້ວມີກາຈົນຫອມ ຈຶ່ງເອົາມືຈັບມາປ້ອນເດັກນ້ອຍ. ເຂົ້າເປັນອາຫານຄຳທຳອິດໃນຊີວິດທີ່ຄົນອີສານໄດ້ກິນ ເດັກທຸກຄົນໃຫຍ່ມາດ້ວຍການກິນເຂົ້າຕັ້ງແຕ່ຈິ່ຄວາມໄດ້ ນອກຈາກນີ້ ເລື່ອງຂອງຄົນກິນເຂົ້າຍັງມີຢູ່ໃນນິທານກ່ຽວກັບ ພະພຸດທະເຈົ້າ ເຊັ່ນ ເລົ່າກັນວ່າ ມີສຸດທ້າຍກ່ອນການຕັດສະຮູ້ ພະພຸດທະເຈົ້າສະເຫວີຍເຂົ້າທີ່ທຸງດ້ວຍເຂົ້າອ່ອນແລະ ນ້ຳນົມ ເຊິ່ງໃນພາຍຫຼັງເອີ້ນວ່າ ເຂົ້າມັດທຸປາຍາສ.

ເລື່ອງຂອງພະຫຍາເຂົ້ານີ້ມີຢູ່ວ່າ ໃນອະດີດນັ້ນໂລກຂອງເຮົາມີ ເຂົ້າຫຼາກຫຼາຍສາຍພັນ ທັງສີຂາວ ສີແດງ ສີເຫຼືອງ ແລະ ສີດຳ ເປັນຕົ້ນ ເຂົ້າພັນຕ່າງໆເຫຼົ່ານີ້ເຕີບໃຫຍ່ໃນນິເວດທີ່ຕ່າງກັນ ໃນອັດຕາການໃຫຍ່ ຕ່າງກັນ ຄົນອີສານມີເຂົ້າຊະນິດໜຶ່ງ ເຊິ່ງໃບແລະເປືອກຂອງມັນເປັນ ສີດຳ ເມັດກໍສີດຳ ຮຽກວ່າ “ເຂົ້າກ່າ” ວັນໜຶ່ງ ບັນດາເຂົ້ານ້ອຍໃຫຍ່ເລີ່ມ ເປື້ອໜ່າຍມະນຸດ ເພາະມະນຸດບໍ່ບຳລຸງຮັກສາບູຊາເຂົ້າໃຫ້ດີ ມີແຕ່ທຸບ ຕີທຳຮ້າຍ ຈຶ່ງຊວນກັນໜີໄປຈາກໂລກມະນຸດ ແລ້ວພາກັນໄປຊວນ “ເຂົ້າກ່າ” ເຊິ່ງໃນຕອນນັ້ນຄົນບໍ່ນິຍົມກິນ ແຕ່ກໍມີ ການປູກໄວ້ໃນນາຈົນກາຍເປັນວິຖີປະຕິບັດ ເປັນປະເພນີຂອງຊາວນາທີ່ຈະຕ້ອງປູກເຂົ້າກ່າໃສ່ໄຮ່ນາໄວ້ ເມື່ອໝູ່ເຂົ້າ ນ້ອຍໃຫຍ່ພາກັນມາຊວນເຂົ້າກ່າໃຫ້ໜີໄປຈາກໂລກມະນຸດ ເຂົ້າກ່າກໍປະຕິເສດແລ້ວບອກວ່າ:

“ຂ້ານ້ອຍເປັນຄົນຮູບຮ້າຍດຳກ່າ ບໍ່ງາມຄືເຂົາຢາກອາຍ ບໍ່ໄປນຳເພິ່ນດອກ ດີຫຼືຮ້າຍກະຂໍຢູ່ກັບໝູ່ມະນຸດໃຫ້ ເຂົາໄດ້ຢູ່ກິນ ໄດ້ພາຂ້ານ້ອຍໄປເຮັດບຸນ ຂໍໃຫ້ໄດ້ເກີດໄດ້ໃຫຍ່ຢູ່ໃນໂລກມະນຸດ.”

ໝູ່ເຂົ້າທັງຫຼາຍພາກັນຊິ້ນຊົມ ແລະເຄົາລົບໃນຄວາມອ່ອນນ້ອມຖ່ອມຕົນຂອງເຂົ້າກ່າ ເຖິງວ່າມັນຈະບໍ່ໄດ້ຮັບ ຄວາມນິຍົມໃນໝູ່ມະນຸດ ຈຶ່ງພາກັນປ່ຽນໃຈຂໍຢູ່ກັບເຂົ້າກ່າ ພ້ອມກັບຍົກຍ້ອງເຊີດຊູໃຫ້ເຂົ້າກ່າເປັນ “ພະຍາເຂົ້າ” ນັບ ແຕ່ນັ້ນມາ.

ຊາວນາໃນພາກອີສານນິຍົມປູກເຂົ້າກ່ານັບແຕ່ນັ້ນມາ ເພາະເຊື່ອວ່າເປັນ “ພະຍາເຂົ້າ” ເຂົ້າກ່າປູກໄດ້ທັງພື້ນ ທີ່ສູງຫຼື “ນາໂນນ” ແລະນາພື້ນທີ່ຕ່ຳຫຼື “ນາລົງ” ຍາມໃດທີ່ປູກໃສ່ “ນາໂນນ” ຫຼື “ນາໂຄກ” ພະຍາເຂົ້າກ່າກໍຈະແຜ່ໃບ ແຕກກໍຂຶ້ນສູງສະຫງ່າງາມ ມີສີມ່ວງເຂັ້ມ ຫຼື “ກ່າ” ດຳ ບັນດາເຂົ້າອື່ນທີ່ປູກໃນພື້ນທີ່ຕ່ຳກໍຈະພາກັນເລັ່ງເຕີບໃຫຍ່ ເພື່ອຢຶດຄໍເບິ່ງຄວາມງົດງາມແປກຕາຂອງໃບເຂົ້າກ່າທີ່ມີສີສັນບໍ່ຄືເຂົ້າອື່ນໆ, ຫາກປູກໃນບ່ອນຕ່ຳ ຫຼື “ນາລົງ” “ນາ ທົ່ງ” ໝູ່ເຂົ້າເທິງໂຄກກໍຈະພາກັນລັກຫຼອຍເບິ່ງເຂົ້າກ່າພໍໃຫ້ໄດ້ອຸ່ນໃຈ. ນອກຈາກມີຄວາມສະຫງ່າງາມແລ້ວ ເຂົ້າກ່າ

ຍັງຊ່ອຍດູແລປ້ອງກັນເຂົ້າຊະນິດອື່ນໆ ເພາະເຂົ້າກຳນັ້ນມີລັກສະນະພິເສດຄື ໃບມີຂົນຫຼາຍ ແມງໄມ້ຕ່າງໆບໍ່ມັກ ຖ້າປູກໄວ້ໃກ້ເຂົ້າຊະນິດອື່ນ ກໍຈະຊ່ອຍປ້ອງກັນພະຍາດແລະແມງໄມ້ສັດຕູພືດໃຫ້ເຂົ້າຊະນິດອື່ນໆໃນນານຳ ເພາະເມື່ອແມງໄມ້ບິນລົງໃສ່ຕົ້ນເຂົ້າ ຂົນແຂງໆຂອງເຂົ້າກຳກໍຈະແທງຕາແລະຕົນໂຕຂອງແມງໄມ້ ບໍ່ມີໃຜບອກເຫດວ່າເປັນຫຍັງເຂົ້າກຳຈຶ່ງມີສີ “ກຳ” ຮູ້ແຕ່ວ່າເປັນເຂົ້າທີ່ມີສີແປກກວ່າໝູ່ ແລະປູກໄວ້ໃນນາແລ້ວຈະພາໃຫ້ເຂົ້າຊະນິດອື່ນໆ ເຕີບໃຫຍ່ແຂງແຮງສວຍງາມ.

ການວິເຄາະເລື່ອງເລົ່າ

ເລື່ອງເລົ່ານີ້ບອກເຖິງຄວາມສຳພັນຂອງຄົນອິສານກັບເຂົ້າ ຜູ້ເລົ່າເນັ້ນຄວາມສຳຄັນຂອງເຂົ້າດ້ວຍການກ່າວນຳວ່າເຂົ້ານັ້ນເປັນອາຫານຄຳທຳອິດຂອງຊາວອິສານ ແລະຍັງກ່າວເຖິງບົດບາດຂອງເຂົ້າໃນຕຳນານກ່ຽວກັບການຕັດສະຮູ້ຂອງພະພຸດທະເຈົ້າ ເລື່ອງທີ່ເລົ່າຫຼັກຄືນິທານພື້ນເມືອງເຊິ່ງບອກທີ່ມາຂອງການທີ່ຄົນອິສານຖືວ່າເຂົ້າກຳ (ເຂົ້າໜຽວດຳ) ເປັນພະຍາເຂົ້າ ໃນນິທານນີ້ມະນຸດລະເລີຍບໍ່ສົນໃຈດູແລແລະເຄົາລົບເຂົ້າເຊິ່ງພວກເຂົາໃຊ້ປະໂຫຍດທຸກວັນ ສະພາບການເຮັງຮ້າຍຈົນເປັນວິກິດເມື່ອບັນດາເຂົ້າຮູ້ສຶກບໍ່ສາມາດຢູ່ຮ່ວມກັບມະນຸດ ແລະ ຕ້ອງການຈະໜີໄປ ແລ້ວນິທານກໍເຊື່ອມໂຍງວ່າ ທີ່ຄົນຍັງມີເຂົ້າຫຼາຍສາຍພັນໃຫ້ໄດ້ໃຊ້ປະໂຫຍດຈົນທຸກວັນນີ້ ກໍເພາະຄວາມເມດຕາຂອງເຂົ້າກຳ.

ຄະຕິຫຼັກຂອງເລື່ອງນີ້ ໜ້າຈະແມ່ນການເຕືອນໃຫ້ຄົນຮຸ່ນຫຼັງບໍ່ລະເລີຍຜົນປະໂຫຍດຂອງຜົນຜະລິດກະສິກຳ ແລະແຜງຄວາມສຳຄັນຂອງເຂົ້າກຳໄວ້ໃນເລື່ອງ. ເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີວ່າຊາວນາພາກອິສານຂອງໄທນິຍົມປູກເຂົ້າກຳໃສ່ແຈໜຶ່ງຂອງທີ່ນາທີ່ປູກເຂົ້າຂາວ ຊາວນາຮຽນຮູ້ຈາກປະສົບການວ່າ ການປູກເຂົ້າກຳຈະຊ່ອຍຫຼຸດຄວາມເສຍຫາຍທີ່ເກີດຈາກແມງໄມ້ແກ່ເຂົ້າທີ່ປູກໃນບໍລິເວນດັ່ງກ່າວ ການສົ່ງຜ່ານພູມບັນຍາດັ່ງກ່າວໄປສູ່ຮຸ່ນລູກຮຸ່ນຫຼານ ອາດຈະເປັນທີ່ມາໜຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ເກີດເປັນນິທານພື້ນເມືອງເລື່ອງນີ້.

ກິດຈະກຳການໃຊ້ “ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ” ໃນປະເທດໄທ

ໃນປະເທດໄທ ເຮົາໄດ້ເກັບກຳຮວບຮວມເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຊີບພະຍາກອນທ້ອງຖິ່ນຈາກ 8 ແຂວງ ໃນ 4 ລ່ອງແມ່ນນ້ຳຫຼັກຂອງພາກຕາເວັນອອກສຽງເໜືອຂອງໄທ ໄດ້ແກ່ ແຂວງສະກົນນະຄອນ, ນະຄອນຣາຊະສີມາ, ຂອນແກ່ນ, ເລີຍ, ຮ້ອຍເອັດ, ຍະໂສທອນ, ມະຫາສາລະຄາມ ແລະ ນະຄອນພະນົມ. ໃນບັນດາເລື່ອງເຫຼົ່ານີ້ ພວກເຮົາໄດ້ຄັດເລືອກເລື່ອງກ່ຽວກັບເກືອ ເພື່ອຈັດພິມເປັນປຶ້ມຊື່ “ນິທານທໍລະນີເກືອ - ເລົ່າຄວາມລັບໃຕ້ດິນອິສານ” ນອກຈາກນີ້ເຮົາໄດ້ຈັດການປະຊຸມປະຕິບັດການ ເພື່ອການຮຽນຮູ້ດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ໃຫ້ກັບນັກຮຽນແລະຄູໃນໂຮງຮຽນປະຖົມອີກດ້ວຍ.

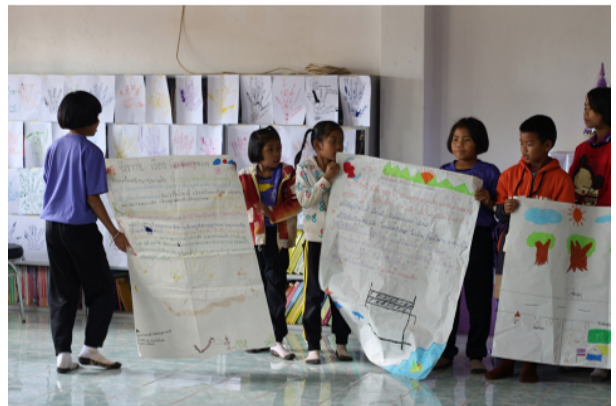
ປະຊຸມປະຕິບັດການເພື່ອການຮຽນຮູ້ດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມສຳລັບນັກຮຽນປະຖົມ (ພະຈິກ 2017): ຈັດທີ່ໂຮງຮຽນບ້ານທ່າສະອາດ ອຳເພເຊກາ ແຂວງບຶງການ ຈັດຂຶ້ນສຳລັບເດັກນັກຮຽນປະຖົມ.

ໃນກິດຈະກຳນີ້ເຮົາເລີ່ມຈາກການປຶກສາຫາລືກັບຄູເພື່ອທຳຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການ ຈາກນັ້ນຜູ້ຈັດຂະບວນການໄດ້ນຳເດັກນັກຮຽນຫຼິ້ນເກມເພື່ອເປັນການລະລາຍພຶດຕິກຳ ໃຫ້ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳຮູ້ສຶກຜ່ອນຄາຍ ແລະ ສ້າງຄວາມຄຸ້ນເຄີຍກັນ ແລ້ວຈຶ່ງສອນທັກສະແລະວິທີການສຳພາດ ທີ່ເດັກສາມາດນຳໄປປະຕິບັດໃນການເກັບລວບລວມແລະບັນທຶກຂໍ້ມູນ (ເລື່ອງເລົ່າ) ດ້ວຍຕົນເອງໄດ້.

ຈາກນັ້ນຈຶ່ງເປັນຂັ້ນຕອນການນຳນັກຮຽນໄປຫາຄົນເລົ່າເລື່ອງໃນຊຸມຊົນ ໂດຍແບ່ງເດັກນັກຮຽນເປັນກຸ່ມມີຄູຫຼືຄົນໃນຊຸມຊົນເປັນພິລັງງພາໄປ ເພື່ອໃຫ້ເດັກໄດ້ໂອ້ລົມແລະສຳພາດ ຜູ້ຮູ້ ເຊິ່ງເປັນຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ທີ່ເລົ່າເລື່ອງໄດ້ມ່ວນ ແລະມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບນິທານພື້ນເມືອງ ແລະວິຖີຊີວິດຂອງຊຸມຊົນເປັນຢ່າງດີ.

ໃນຂັ້ນຕອນຕໍ່ໄປ ເດັກກັບຄືນມາຮວມກັນຢູ່ໂຮງຮຽນ ເພື່ອກຽມສ້າງແຜນທີ່ຊຸມຊົນຂອງບ້ານຕົນເອງ, ສົນທະນາ ແລະສະຫຼຸບເນື້ອໃນຂອງເລື່ອງເລົ່າທີ່ໄດ້ຟັງມາ ແລ້ວໃຫ້ແຕ່ລະກຸ່ມນຳສະເໜີສິ່ງທີ່ໄດ້ໃຫ້ກຸ່ມອື່ນໆທັງໝົດຟັງ ແລະຮ່ວມກັນແລກປ່ຽນຄວາມເຫັນ ຈາກນັ້ນເດັກໄດ້ຮ່ວມກັນເລືອກຕຳນານແມ່ນ້ຳສົງຄາມ ແລະ ເລື່ອງເລົ່າກ່ຽວກັບເກືອ ເພື່ອເຮັດເປັນປຶ້ມນິທານປະກອບຮູບອອກມາ ເປັນອັນແລ້ວຂະບວນການ.

ປະຊຸມປະຕິບັດການເພື່ອການຮຽນຮູ້ດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມສຳລັບຄູ (ພຶດສະພາ 2018): ການປະຊຸມປະຕິບັດການເພື່ອການຮຽນຮູ້ດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມສຳລັບຄູໂຮງຮຽນປະຖົມຈາກແຂວງບຶງການ, ສະກົນນະຄອນ ແລະ ຮ້ອຍເອັດ, ຈັດຂຶ້ນທີ່ໂຮງຮຽນບ້ານທ່າສະອາດ ອຳເພເຊກາ ແຂວງບຶງການ ໂດຍກິດຈະກຳນີ້ມີເປົ້າໝາຍເພື່ອເຜີຍແຜ່ວິທີການແລະແນວທາງໃນການຈັດຂະບວນການຮຽນຮູ້ດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມຜ່ານເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ ແລະ ເພື່ອເປີດຮັບຄວາມຄິດເຫັນແລະຂໍ້ສະເໜີແນະນຳຈາກຄູໃນວົງກວ້າງຂຶ້ນ. ຄູທີ່ເຂົ້າຮ່ວມການປະຊຸມນີ້ໄດ້ເຮັດກິດຈະກຳທີ່ມີເນື້ອຫາຂະບວນການຄືກັນກັບການປະຊຸມປະຕິບັດການທີ່ຈັດໃຫ້ກັບເດັກນັກຮຽນ ທັງການລົງຊຸມຊົນເພື່ອສຳພາດຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ໃນບ້ານ

ການສະຫຼຸບເນື້ອໃນເລື່ອງເລົ່າ ແລະການຜະລິດປຶ້ມນິທານປະກອບຮູບ.

ຜົນທີ່ໄດ້ຮັບ ແລະ ຄວາມທ້າທາຍ

ເດັກເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳແລະເກມເພາະເປັນກິດຈະກຳທີ່ມ່ວນ ການໄດ້ເຮັດໃຫ້ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງໃນທ້ອງຖິ່ນຂອງຕົນເອງກາຍເປັນປຶ້ມນິທານປະກອບຮູບ ແລະໄດ້ນຳໄປມຸ້ງໄວ້ໃນທ້ອງສະໝຸດໂຮງຮຽນ ເຮັດໃຫ້ເດັກຮູ້ສຶກເຖິງຄວາມສຳເລັດໃນການເຮັດວຽກ, ໃນອີກດ້ານໜຶ່ງ ເນື່ອງຈາກຄູໃນປະເທດໄທຖືກກະຕຸ້ນໃຫ້ລວມເນື້ອໃນກ່ຽວກັບທ້ອງຖິ່ນໃນການຮຽນການສອນນຳ ການມີຕົ້ນແບບຮູບປະທຳການຈັດການສຶກສາເພື່ອສິ່ງແວດລ້ອມໃນລັກສະນະນີ້ ແລະມີແບບຢ່າງວິທີແລະຂະບວນການ ທີ່ຊ່ອຍເຊື່ອມໂຍງຄວາມສຳພັນກັບຊຸມຊົນ ຈຶ່ງໄດ້ຮັບການຕອບຮັບໃນທາງບວກຈາກຄູທີ່ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳ.

ເຖິງວ່າການປະຊຸມປະຕິບັດການສຳລັບຄູໃນເດືອນພຶດສະພາ 2018 ຈະຈັດຂຶ້ນພຽງ 2 ວັນ (ສຳລັບເດັກນັກຮຽນໃຊ້ເວລາ 3 ວັນ) ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມມີການສະເໜີຄວາມຄິດເຫັນວ່າ ໃຫ້ຈັດກິດຈະກຳລັກສະນະນີ້ສຳລັບການສຶກສາຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບປາ ແລະ ແມ່ນ້ຳໃນທ້ອງຖິ່ນ ແລະຍືນຍັນໄດ້ວ່າຂະບວນການນີ້ສາມາດນຳໄປໃຊ້ໄດ້ກັບຈັດການຮຽນການສອນແທ້ ນອກຈາກນີ້ ຜູ້ສັງເກດການຄົ້ນໜຶ່ງຈາກອົງການບໍລິຫານຂອງທ້ອງຖິ່ນທີ່ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳນຳ ໄດ້ສະແດງຄວາມສົນໃຈຢ່າງສູງຕໍ່ຂະບວນການທີ່ເຮົາຈັດ ແລະຄູທ່ານໜຶ່ງຈາກແຂວງສະກົນນະຄອນຜູ້ມີຄວາມສົນໃຈອະນຸຮັກພາສາຂອງຄົນພື້ນເມືອງໃນທ້ອງຖິ່ນ ເຊິ່ງກຳລັງຢູ່ໃນພາວະວິກິດ ລາຍງານວ່າການທີ່ເດັກນັກຮຽນໄດ້ມີໂອກາດເຮັດກິດຈະກຳເກັບກຳຮວບຮວມເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ ໂດຍການສຳພາດຄົນໃນຊຸມຊົນ ເຮັດໃຫ້ສາມາດກະຕຸ້ນຄວາມສົນໃຈຂອງເດັກ ຕໍ່ວັດທະນະທຳແລະພາສາທີ່ເປັນເອກະລັກຂອງຕົນເອງ.

ຢ່າງໃດກໍຕາມ ໃນຂະນະທີ່ການຮຽນການສອນໃນໂຮງຮຽນທົ່ວໄປ ຍັງເນັ້ນເນື້ອຫາຕາມຕຳລາຮຽນ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳບາງຄົນໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ຄູໂດຍສະເພາະໃນໂຮງຮຽນຂະໜາດນ້ອຍມັກຈະມີວຽກຫຼາຍ ເພາະຄູຄົນໜຶ່ງຕ້ອງຮັບຜິດຊອບສອນຫຼາຍວິຊາ ຈຶ່ງອາດເປັນອຸປະສັກຕໍ່ການຈັດກິດຈະກຳໃນລັກສະນະນີ້ ເນື່ອງຈາກຕ້ອງໃຊ້ໄລຍະ

ເວລາໃນການກຽມການຫຼາຍພິມຄວນ ສ່ວນອາຈານມະຫາວິທະຍາໄລທ່ານໜຶ່ງເຊິ່ງເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳໃນຖານະຜູ້ໃຫ້ຄວາມເຫັນ ໄດ້ປະເມີນວ່າກິດຈະກຳນີ້ມີຄວາມສຳຄັນ ເນື່ອງຈາກການສຶກສາໃນອະນາຄົດຈະປ່ຽນໄປໃນແນວທາງທີ່ໃຫ້ເດັກໄດ້ຮຽນຮູ້ໂດຍການຄົ້ນຫາດ້ວຍຕົນເອງ.

ຢ່າງໃດກໍຕາມ ວິທີປະເມີນຄວາມສຳຄັນຂອງກິດຈະກຳ (ໃນທີ່ນີ້ ໝາຍເຖິງຄວາມສຳຄັນວ່າການໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນມີຜົນແນວໃດໃນການເປັນສື່ສຳລັບການຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ) ເປັນປະເດັນທີ່ເກີນຂອບເຂດຂອງໂຄງການນີ້ ແມ່ຂອງວັອຊເທັນວ່າໃນອະນາຄົດມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງຂະຫຍາຍຂອບເຂດການເຜີຍແຜ່ໃຫ້ກວ້າງກວ່າການຈັດກິດຈະກຳໃນໂຮງຮຽນ (ສຳລັບນັກຮຽນແລະຄູ) ດັ່ງທີ່ຈຳກັດພາຍໃຕ້ຂອບເຂດຂອງໂຄງການນີ້ ແລະບໍ່ຈຳກັດເປົ້າໝາຍພຽງການກະຕຸ້ນຄວາມມີສະຕິຕໍ່ການອະນຸຮັກສິ່ງແວດລ້ອມທ້ອງຖິ່ນ ແຕ່ຄວນຄິດຄົ້ນອອກແບບກິດຈະກຳທີ່ສາມາດນຳໄປສູ່ວິທີການອະນຸຮັກສິ່ງແວດລ້ອມຢ່າງເປັນຮູບປະທຳ.

ຕົວຢ່າງທີ 2: ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງຈາກປະເທດລາວ

ຢູ່ທີ່ເມືອງໂຂງ ແຂວງຈຳປາສັກ ທາງພາກໃຕ້ຂອງປະເທດລາວແມ່ນຳ້ຂອງແບ່ງເສັ້ນສາຍເປັນຫຼາຍຮ້ອຍຫຼາຍພັນສາຍເມື່ອໄຫຼຜ່ານເກາະດອນຈຳນວນຫຼາຍ ບໍລິເວນນັ້ນຈຶ່ງຖືກເອີ້ນວ່າສີ່ພັນດອນ ໂດຍມີນ້ຳໂຕນຕາດຫຼີ່ຜີທີ່ເຮົາຮູ້ຈັກກັນດີຮວມຢູ່ນຳ ຕຳນານໜຶ່ງເຊິ່ງຖືກເລົ່າຂານຕໍ່ກັນມາໃນພື້ນທີ່ນີ້ຄືເລື່ອງຂອງນົກສີດາກັບປາຂ່າ ຫຼື ໂລມາອິຣະວະດີ ແຫ່ງຕາດສົມພະມິດ.

ຕາມສະບັບທີ່ເລົ່າໂດຍ ທ້າວ ຄຳເຜື້ອນ ແກ້ວແກ່ນຈັນ ຊາວບ້ານທາງຄອນ ໃນເຂດເມືອງໂຂງ ເລື່ອງມີຢູ່ວ່າ: ດົນນານມາແລ້ວ ມີຜົວເມຍຄູ່ໜຶ່ງອອກເດີນທາງຊອກຫາຜົນດິນອຸດົມສົມບູນເພື່ອຕັ້ງຖິ່ນຖານສ້າງຄອບຄົວ ຜູ້ຜົວຊື່ວ່າ “ຂ່າ” ແລະ ເມຍຊື່ວ່າ “ສີດາ” ທັງສອງພາກັນຜູກແພໄມ້ໄຜ່ ແລະ ອອກເດີນທາງ ພ້ອມກັບນຳເອົາໄກ່, ເປັດ, ຂຽດ, ກົບ, ນົກຂຽນ, ແລະນົກຍູງ ໄປນນຳແນວລະໂຕ ເມື່ອລ່ອງແພຕາມນ້ຳຂອງລົງມາເລື້ອຍໆກໍເຂົ້າໃກ້ຕາດສົມພະມິດ ນ້ຳໂຕນຕາດທີ່ໃຫຍ່ທີ່ສຸດໃນແກ້ງຫຼີ່ຜີ ເຊິ່ງນ້ຳໄຫຼແຮງທີ່ສຸດ ທ້າວຂ່າກັບນາງສີດາຈຶ່ງຖາມຄຳເຫັນສັດແຕ່ລະໂຕວ່າ ເຂົາເຈົ້າຄວນຈະໄປຕໍ່ຫຼີ່ຜີ ຝ່າຍໄກ່ຮ້ອງວ່າ “ຈອດ! ຈອດ! ຈອດ!” ສ່ວນກົບຮ້ອງວ່າ “ເລິກ! ເລິກ! ເລິກ!” ຈົນສຸດທ້າຍສອງຜົວເມຍຫັນໄປຖາມນົກຍູງເຊິ່ງເປັນສັດໂຕໃຫຍ່ທີ່ສຸດ ນົກຍູງຮ້ອງບອກໃຫ້ “ໄປຕໍ່! ໄປຕໍ່! ໄປຕໍ່!”

ທ້າວຂ່າແລະນາງສີດາເຊື່ອຄຳນົກຍູງ ເພາະມັນເປັນໂຕໃຫຍ່ແລະສວຍງາມ ຈຶ່ງຄັດແພໄປຕໍ່ ແຕ່ເມື່ອລ່ອງຜ່ານຕາດສົມພະມິດແພພັດຂວາ້ຫາຍໄປໃນນ້ຳໂຕນຕາດນັ້ນ ເຮັດໃຫ້ສອງຜົວເມຍເສຍຊີວິດ ຕໍ່ມາທ້າວຂ່າໄດ້ໄປເກີດໃໝ່ເປັນປາຂ່າ ຫຼື ໂລມາອິຣະວະດີ ແລະນາງສີດາເກີດໃໝ່ເປັນນົກສີດາ ຈົນຮອດທຸກມື້ນີ້ ສັດທັງສອງໃຊ້ຊີວິດຢູ່ນຳກັນຢ່າງກົມກຽວເອື້ອເພື່ອແຜ່ ຊ່ອຍກັນທຳມາຫາກິນຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຂອງ ເມື່ອໃດທີ່ປາຂ່າຈັບປາໄດ້ກໍຈະເຫັນນົກສີດາບິນລົງມາເພື່ອກິນປາທີ່ປາຂ່າໂຍນຂຶ້ນຈາກນ້ຳເພື່ອແບ່ງໃຫ້ ສັດທັງສອງມີຖິ່ນທີ່ຢູ່ອາໄສໃນແມ່ນ້ຳຂອງ ເຊື່ອ

ກັນວ່າບັດຈຸບັນພວກມັນອາໄສຢູ່ທາງຕົ້ນນ້ຳຂອງຕາດສົມພະມິດ ແລະບໍ່ເຄີຍພະຍາຍາມລ່ອງລົງມາບໍລິເວນທີ່ພວກມັນເຄີຍເອົາຊີວິດມາຖິ້ມອີກເລີຍ.

ການວິເຄາະເລື່ອງເລົ່າ

ນິເວດວິທະຍາຂອງປາຂ່າແລະນົກສີດາເຊິ່ງທັງສອງຊະນິດເປັນສັດທີ່ສ່ຽງຕໍ່ການສູນພັນ ໄດ້ຖືກບັນຍາຍໄວ້ຢ່າງຈະແຈ້ງໃນເລື່ອງເລົ່ານີ້ ຜູ້ເລົ່າມາຈາກບ້ານທາງຄອນເຊິ່ງຢູ່ຫ່າຍດອນຄອນ ດອນທີ່ໃຫຍ່ທີ່ສຸດດອນໜຶ່ງໃນບໍລິເວນສີ່ພັນດອນ ບ່ອນທີ່ຊາວບ້ານເຮັດອາຊີບກະສິກຳ ລ້ຽງສັດ ແລະ ຫາປາ ບັດຈຸບັນການຮັບຈ້າງພານັກທ່ອງທ່ຽວຂີ່ເຮືອໄປເບິ່ງປາຂ່າເປັນໜຶ່ງໃນແຫຼ່ງລາຍໄດ້ສຳຄັນຂອງຄົນແຖວນີ້.

ການສະຫງວນແລະສືບທອດ ຕຳນານພື້ນເມືອງແລະທຳມະຊາດແລະສະພາບແວດລ້ອມຂອງທ້ອງຖິ່ນຢູ່ໃນຕຳນານອາດມີສ່ວນຊ່ອຍກະຕຸ້ນກິດຈະກຳທາງເສດຖະກິດຈາກການທ່ອງທ່ຽວໃນພື້ນທີ່ ໃນໄລຍະບໍ່ເທົ່າໃດສິບປີຜ່ານມາ ສະພາບແວດລ້ອມແຖວດອນຄອນມີການປ່ຽນແປງຢ່າງໃຫຍ່ຫຼວງ ປາຂ່າທີ່ປາກົດໃນຕຳນານມີຈຳນວນຫຼຸດໜ້ອຍຖອຍລົງ ຈາກການຈັບປາຜິດກົດໝາຍ ແລະບັນຫາອື່ນໆ ພ້ອມກັບນົກສີດາທີ່ຫາຍາກຂຶ້ນເລື້ອຍໆ ຂະນະດຽວກັນ ການດຳລົງຢູ່ຂອງປາສາຍພັນຕ່າງໆ ແລະ ປາຂ່າໃນແມ່ນ້ຳຂອງ ໃນບໍລິເວນນີ້ກຳລັງຖືກຄຸກຄາມດ້ວຍໂຄງການພັດທະນາຢູ່ຕົ້ນນ້ຳ ຄຳສອນໜຶ່ງທີ່ອາດແຜ່ງໄວ້ໃນເລື່ອງນີ້ຄື ການຟັງສຽງຂອງຄົນທີ່ “ໃຫຍ່ທີ່ສຸດ” ໃນກຸ່ມພຽງຄົນດຽວ (ໃນເລື່ອງປຽບທຽບກັບນົກຍູງ) ອາດນຳມາເຊິ່ງປະສົບການຫຼືຈຸດຈົບອັນຂົນຂຶ້ນ. ຫາກເຊື່ອມໂຍງຄຳສອນນີ້ເຂົ້າກັບການອະນຸຮັກປາຂ່າໃນແມ່ນ້ຳຂອງແລະການດຳລົງຊີວິດທີ່ຍືນຍົງຂອງຄົນທ້ອງຖິ່ນ ຈະເຂົ້າໃຈເຖິງຄວາມຈຳເປັນທີ່ຈະຕ້ອງຮັບຟັງເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ ແລະສຽງຂອງປະຊາຊົນຄົນເລັກຄົນນ້ອຍທີ່ອາໄສຢູ່ໃນພື້ນທີ່ນຳ

ກິດຈະກຳການໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງໃນປະເທດລາວ

ໃນປະເທດລາວ ເຮົາໄກ້ຈັດກິດຈະກຳການໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງເພື່ອການສຶກສາສິ່ງແວດລ້ອມໃຫ້ກັບນັກຮຽນປະຖົມ-ມັດທະຍົມຕົ້ນ ແລະປະຊາຊົນໃນພາກໃຕ້ ພາກກາງ ແລະ ພາກເໜືອຂອງລາວ, ກິດຈະກຳປະກອບດ້ວຍ ການຈັດປະຊຸມປະຕິບັດການປະກອບກັບການສາຍຮູບເງົາ ສະແດງການປ່ຽນແປງຂອງສິ່ງແວດລ້ອມທີ່ຢູ່ໃນເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງທີ່ໃຊ້ໃນການຈັດກິດຈະກຳ.

ປະຊຸມປະຕິບັດການດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມໂດຍໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າສຳລັບເດັກນັກຮຽນ (ມີນາ 2017): ຈັດຂຶ້ນສຳລັບນັກຮຽນປະຖົມຕົ້ນ ທີ່ໂຮງຮຽນສອງແຫ່ງໃນແຂວງວຽງຈັນ ພາກກາງຂອງລາວ ແລະ ແຂວງອຸດົມໄຊ ພາກເໜືອຂອງລາວ. ກິດຈະກຳເລີ່ມຕົ້ນດ້ວຍການອ່ານນິທານພື້ນເມືອງຂອງຊົນເຜົ່າກຶມມຸເລື່ອງ “ນົກເຄົ້າກັບກວາງ” [2] ໃຫ້ເດັກນັກຮຽນ

ພັງ ຫຼັງຈາກນັ້ນຈຶ່ງຖາມຄຳຖາມເຊັ່ນ “ມີສັດຊະນິດໃດແດ່ທີ່ປາກົດໃນເລື່ອງນີ້?” “ພວກເຈົ້າເຄີຍເຫັນສັດພວກນີ້ຢູ່ບ້ານຂອງພວກເຈົ້າບໍ່?” “ຖ້າສັດເຫຼົ່ານີ້ທີ່ມີໃນບ້ານຂອງພວກເຈົ້າມີຈຳນວນຫຼຸດລົງ ພວກເຈົ້າວ່າເປັນຍ້ອນຫຍັງ?” ໂດຍການຕັ້ງຄຳຖາມເປັນຈຸດເລີ່ມຕົ້ນຂອງການສົນທະນາກ່ຽວກັບບັນຫາສິ່ງແວດລ້ອມໃນຊຸມຊົນ ຈາກນັ້ນໃຫ້ເດັກນັກຮຽນແບ່ງກຸ່ມເພື່ອອອກໄປສຳພາດຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ໃນບ້ານ ເພື່ອເກັບຂໍ້ມູນເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງທີ່ສືບທອດກັນມາໃນຊຸມຊົນ ແລ້ວໃຫ້ແຕ່ລະກຸ່ມກັບຄືນມາສະຫຼຸບເລື່ອງທີ່ໄປຟັງມາແລະນຳສະເໜີໃນຮູບແບບໂຕອັກສອນ (ຄຳບັນຍາຍ) ແລະແຕ້ມຮູບປະກອບ.

ປະຊຸມປະຕິບັດການດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມສຳລັບກຸ່ມພົນລະເມືອງໃນວຽງຈັນ (ມີນາ 2018): ຈັດຂຶ້ນສຳລັບກຸ່ມພົນລະເມືອງລາວ ຈຳນວນສິບປາຍຄົນ ທີ່ເຮັດວຽກກ່ຽວຂ້ອງກັບການຈັດການສຶກສາ ແລະ ການອະນຸຮັກສິ່ງແວດລ້ອມ ໂດຍມີການອະທິບາຍເຖິງຜົນກະທົບ ຄວາມສຳຄັນ ແລະ ແງ່ມູມຕ່າງໆ ຂອງກິດຈະກຳທີ່ສາມາດໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງເສີມໃນຂະບວນການ. ຄວາມສົນໃຈຂອງຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມຄັ້ງນີ້ບໍ່ໄດ້ຈຳກັດສະເພາະປະເດັນສິ່ງແວດລ້ອມ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມມີຄວາມສົນໃຈຫຼາກຫຼາຍ ເຊັ່ນປະເດັນການສືບທອດພາສາທ້ອງຖິ່ນຂອງຊົນເຜົ່າສ່ວນໜ້ອຍ ການບັນທຶກປະເພນີທີ່ສືບທອດກັນມາແບບປາກຕໍ່ປາກ ແລະການຜະລິດສິ່ງສຳລັບການສຶກສາເລື່ອງການພັດທະນາ ເປັນຕົ້ນ.

ຜົນທີ່ໄດ້ຮັບແລະຄວາມທ້າທາຍ

ສຳລັບນັກຮຽນປະຖົມແລະມັດທະຍົມຕົ້ນໃນປະເທດລາວ ເຊິ່ງບໍ່ຊູ່ມີໂອກາດໃນລະບົບການສຶກສາທີ່ຮຽນຮູ້ດ້ວຍວິທີຫາຂໍ້ມູນແລະນຳສະເໜີດ້ວຍຕົນເອງ ຫຼືໄດ້ພັງເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ ກິດຈະກຳນີ້ເປີດໂອກາດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າໄດ້ຄິດກ່ຽວກັບບັນຫາຂອງການສຶກສາທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ແລກປ່ຽນທັດສະນະ ຂະນະດຽວກັນກໍເປັນໂອກາດໃຫ້ໄດ້ຮັບຟັງ ແລະ ຮຽນຮູ້ຈາກເລື່ອງເລົ່າທີ່ສືບທອດກັນມາໃນຊຸມຊົນຂອງຕົນເອງດ້ວຍທັດສະນະໃໝ່ ໃນບໍລິບົດນີ້ ເດັກພົບວ່າເຂົາເຈົ້າສາມາດເຊື່ອມໂຍງຕົນເອງກັບນິທານເລື່ອງ ນົກເຄົ້າກັບກວາງ ເຊິ່ງໃຊ້ເປັນເລື່ອງເລົ່າປະກອບກິດຈະກຳໄດ້ງ່າຍ ຈຶ່ງຖືເປັນການເລືອກສື່ໃນການຮຽນຮູ້ທີ່ມີປະສິດຖິພາບ ເພື່ອຈຸດປະກາຍໃຫ້ເດັກເລີ່ມຕົ້ນຄິດກັບກ່ຽວກັບບັນຫາສິ່ງແວດລ້ອມ ແນວໃດກໍຕາມຈາກການກິດຈະກຳແບບນີ້ໃນປະເທດລາວພວກເຮົາພົບຄວາມແຕກຕ່າງຫຼາຍໃນດ້ານຄວາມສາມາດຂອງຜູ້ນຳຂະບວນການ (ບຸກຄະລາກອນທີ່ຜູ້ຈັດຂະບວນການຮຽນຮູ້ເຊັ່ນ ຄູ, ນັກການສຶກສາ ຫຼື ນັກພັດທະນາ) ໂດຍສະເພາະການອ່ານອອກສຽງໃຫ້ເດັກຟັງ ແລະການອ່ານວຍຂະບວນການຮຽນຮູ້ ແລະ ການຈັດເຝິກອົບຮົມ ເນື່ອງຈາກຄູແລະພະນັກງານທົ່ວໄປໃນສູນວັດທະນະທຳສຳລັບເດັກໃນປະເທດລາວ ບໍ່ລ້ຽງເຄີຍກັບກິດຈະກຳການຮຽນຮູ້ລັກສະນະນີ້ ຈຶ່ງຮູ້ສຶກຍາກທີ່ຈະຈັດຂະບວນການດ້ວຍຕົນເອງເຖິງຈະມີຄູ່ມືປະກອບກໍຕາມ ນອກຈາກນີ້ຍັງມີຂໍ້ຈຳກັດທາງດ້ານເວລາເຮັດໃຫ້ບໍ່ສາມາດຈັດໃນໄລຍະທີ່ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງທີ່ໄດ້ຮັບຟັງ/ສຳພາດມາ ກັບສະພາດສິ່ງແວດລ້ອມໃນທ້ອງຖິ່ນທີ່ເປັນຢູ່ປັດຈຸບັນ ໃນອີກດ້ານໜຶ່ງ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມຮັບຮູ້ວ່າແບບແຜນຫຼືແນວທາງການຈັດປະຊຸມປະຕິບັດການດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ໃນລັກສະນະທີ່ໃຊ້ເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງເປັນ

ຕົວນຳການສົນທະນາ ບໍ່ຈຳກັດວ່າຕ້ອງໃຊ້ກັບເດັກເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ມີສັກກະຍະພາບທີ່ສາມາດນຳໄປປັບໃຊ້ກັບຜູ້ໃຫຍ່ ເຊັ່ນກັບກິດຈະກຳຂອງອົງການພັດທະນາຂອງເອກະຊົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການອະນຸຮັກສິ່ງແວດລ້ອມຂອງຊຸມຊົນໄດ້.

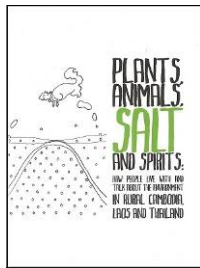
ໃນການປະຊຸມປະຕິບັດການທີ່ຈັດໃຫ້ກັບກຸ່ມພົນລະເມືອງ/ອົງການພັດທະນາຂອງເອກະຊົນ ພົບວ່າຜົນງານຂອງຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມຈາກບາງອົງການບໍ່ກົງກັບເນື້ອໃນຂອງການຈັດອົບຮົມ ຢ່າງໃດກໍດີ ກຸ່ມຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມເຫັນປະເດັນກົງກັນວ່າ ເລື່ອງເລົ່າທ້ອງຖິ່ນຈຳນວນຫຼາຍເຊິ່ງບໍ່ເຄີຍຖືກບັນທຶກໄວ້ ອາດສູນຫາຍໄປໂດຍງ່າຍ ພ້ອມກັບການປ່ຽນແປງຂອງສິ່ງແວດລ້ອມແລະສັງຄົມທີ່ເປັນຢູ່ ແລະເຫັນດີຮ່ວມກັນວ່າການສະຫງວນເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ ດ້ວຍການບັນທຶກໄວ້ເປັນບົດຊຽນ ຫຼື ວິດີໂອ ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງວຽກງານຫຼັກໃນອົງການຂອງຕົນເອງທີ່ມີຄວາມສຳຄັນ ຂະນະດຽວກັນເພື່ອເຊື່ອມໂຍງກິດຈະກຳເຫຼົ່ານີ້ (ການຮຽນຮູ້ຜ່ານເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງ) ກັບການອະນຸຮັກສິ່ງແວດລ້ອມແລະການພັດທະນາຂອງທ້ອງຖິ່ນໄດ້ ກໍຈຳເປັນທີ່ຊຸມຊົນເປົ້າໝາຍຈະຕ້ອງເຂົ້າໃຈວັດຖຸປະສົງແລະຂະບວນການຂອງກິດຈະກຳຢ່າງແທ້ຈິງ (ຄື ຄົນໃນຊຸມຊົນທີ່ຈະມາຮຽນຮູ້ນຳ ຕ້ອງມີສະຕິຕ້ອງຮັບຮູ້ແທ້ໆ ວ່າກິດຈະກຳນີ້ເປັນປະໂຫຍດແລະ ຄຸ້ມຄ່າກັບການໃຊ້ເວລາ) ແທນທີ່ຈະຈັດກິດຈະກຳໃນລັກສະນະທີ່ໃຫ້ຄົນນອກເຂົ້າໄປຈົດບັນທຶກຈາກຊຸມຊົນອອກມາຝ່າຍດຽວ. ກໍລະນີຕ່າງໆທີ່ແມ່ຂອງວັອຊນຳສະເໜີພາຍໃຕ້ໂຄງການນີ້ ໜ້າຈະຊ່ວຍສົ່ງເສີມຄວາມເຂົ້າໃຈວ່າເລື່ອງເລົ່າພື້ນເມືອງຕ່າງໆ ເຊິ່ງໃນປະເທດລາວມັກຖືກເບິ່ງວ່າເປັນເລື່ອງໄສຍະສາດຫຼືຄວາມເຊື່ອງົມງວາຍ ແທ້ຈິງແລ້ວມີສັກກະຍະພາບໃນການນຳໄປໃຊ້ເປັນສິ່ງທີ່ມີປະສິດຖິພາບ ເພື່ອການອະນຸຮັກສິ່ງແວດລ້ອມຂອງຊຸມຊົນ.

ອ້າງອີງ:

[1] ວິໄສທັດຂອງແມ່ຂອງວັອຊ <http://www.mekongwatch.org/english/about/index.html#SEC2>

[2] “ພືດ ສັດ ເກືອ ແລະ ຈິດວິນຍານ - ຜູ້ຄົນໃນຊົນນະບົດຂະເໝນ ລາວ ແລະ ໄທ ຢູ່ຮ່ວມແລະເວົ້າເຖິງສິ່ງແວດລ້ອມແນວໃດ” ປຶ້ມສະບັບພາສາອັງກິດ “PLANTS, ANIMALS, SALT and SPIRITS: How People Live with and Talk about the Environment in Rural Cambodia, Laos and Thailand” ໜ້າ 52-55.

Materials by Mekong Watch

Booklet (English) 132 pages, published in 2015

“PLANTS, ANIMALS, SALT and SPIRITS: How People Live with and Talk about the Environment in Rural Cambodia, Laos and Thailand”

- Containing seventeen stories collected in Cambodia, Laos, and Thailand. Full of photos and illustrations. Good for reading and learning about stories found in each community.

- http://www.mekongwatch.org/PDF/Booklet_PeopleStory.pdf

Handbook (Thai, Lao, Khmer) 36 pages, published in 2015

- Each handbook contains a Thai, a Lao, and a Cambodian story with accompanying questions to make students think about nature and environmental issues. Useful tool for teachers conducting environmental workshops targeting elementary school and junior high school students.

- Thai http://www.mekongwatch.org/PDF/PeopleStory_Thai.pdf

- Lao http://www.mekongwatch.org/PDF/PeopleStory_Lao.pdf

- Khmer http://www.mekongwatch.org/PDF/PeopleStory_Khmer.pdf

Booklet (Thai) 132 pages, published in 2017

“The Tale of the Salt - Secrets of the Earth in Northeast Thailand”

- Containing 19 stories collected in Thailand. Full of photos and illustrations. Good for reading and learning about stories found in each community.

- **On sale**

Handbook (Thai) 72 pages, published in 2018

“NATURE TALES – A Handbook of Environmental Education through People's Stories”

- Rationalizing environmental education through people's stories in the language of the SDGs (Sustainable Development Goals), the handbook gives step by step guidance on how teachers and young students can collect stories in local communities and turn them into classroom materials and activities.

- http://www.mekongwatch.org/PDF/Handbook_Thai_PeopleStory.pdf

Videos

Introduction to environmental education through People's Stories (Thai)

- <https://youtu.be/EDZPwUpeipQ>

Storytelling of the story “The Owl and the Deer” (Lao)

- <https://youtu.be/XqFpvyFokbl>

A project brief by Mekong Watch: Recapturing the Biodiversity of Communities through 'People's Stories' -Environmental Education Activities in Thailand and Laos-

JULY 2018

Printed with financial support from The Mitsui and Co. Environment Fund.

Published by Mekong Watch

3F Aoki Building 1-12-11 Taito, Taito-ku, Tokyo 110-0016 Japan

Tel: +81 3 3832 5034 Fax: +81 3 3832 5039

Website: <http://www.mekongwatch.org/index.html> E-mail: info@mekongwatch.org